

Arkivforskningen - status

Lars Christian Jensen –

Arkivarforeningen 15. mars 2016

Fra seminar-invitasjonen

- Hovedtemaet på seminaret er **forskning og forskningspolitikk innen arkivfaget...**
- Forskning innen arkivmiljøet befatter seg både med arkivfaglige temaer og problemstillinger av mere historiefaglig art, med fokus på bruken av arkiv som historiske kilder. Hvordan er **forholdet mellom historiefaglig forskning og arkivfaglig forskning** pr. i dag?
- I takt med den teknologiske utviklingen gjennomgår arkivfaget store endringer. **Har overgangen fra tradisjonell arkivdanning på papir til** en nå stort sett **fullelektronisk hverdag** hos arkivskapere **hatt betydning for forskningen**? Er den nye elektroniske hverdagen, både før, under og etter arkivdanningen, tema innen forskning?
- **Har forskningen preg av å være grunnforskning, anvendt forskning eller utviklingsarbeid?**

*Historieforskningen og
arkivforskningen:
«The Archival Divide»*

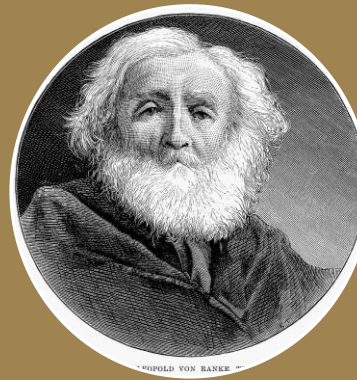
The Archival Divide

- Begrepet brukt bl.a. av Terry Cook og Francis Blouin og William Rosenberg
- Betegner det de ser som sammenbruddet i ekteskapet mellom Arkiv og Historie
- Utgangspunkt i samhörigheten mellom historiefaget og arkiv fra slutten av 1800-tallet.

Elementer i denne samhørigheten

Kunnskapssyn:
Empirisme,
senere logisk
positivisme

Historie:
Objektivitets-
ideal –
Geschichte
wie es
eigentlich
gewesen

Arkiv:
Proveniens-
prinsippets tid:
Arkiver skal
bevares hele
og uoppbrutt

Skillet

- Alliansen mellom historie og arkiv svekkes med endringer i vitenskapssyn på 1950- og 60-tallet
- For USA understrekes særlig året 1968 som viktig
- Momenter som bidrar fra 1970-tallet:
 - Postmodernisme med vekt på subjektivitet, form og kontekst
 - «Nye» historiedisipliner: arkivet mister den helt dominerende plassen i historieskrivningen
 - Arkivvitenskapen dreies mot bevaring og dokumentasjon av funksjoner, prosesser, transaksjoner – heller enn av materiale som primært skal støtte historieforskningen

The distance that has emerged between the historian and archivist is much more than a separation of professional interaction and activity...

It is, instead, symptomatic of a much deeper divide; between divergent conceptual frameworks for understanding and using contemporary and historical documentation; between the evolving conceptual frameworks for historical understanding and those related to the efficient and practical retention of records...

Perhaps to the surprise of historians, archival administration has evolved in the digital age into a complex discipline based on its own set of practices, principles and assumptions...

«Arkivarene som aktivister»

- jf. finsk bidrag på forsknings sesjonen under Nordiske Arkivdager i København sist mai: Making and Interpreting Finnish National Past (2011-16) – univ. i Turku og Helsinki
- Archives are never just keepers of information
- Collections reflect choices, interpretations of the past
- The chosen materials and the manner in which they are organized
 - direct the researchers' perspectives
 - set limits for the choices in scientific research

Kritikken av «archival divide»

- ▶ Historikere bruker fortsatt arkiv
- ▶ Fortsatt finnes autoritet i kildene
- ▶ Heller ikke det som fremstilles som «nytt» i arkivvitenskapen ifølge «archival divide»-tankegangen er nytt
- ▶ Den skisserte utviklingen kanskje mer merkbar i USA og Frankrike enn Norge
 - ▶ Forfatterne viser også til «gammeldagse» kolleger i andre land

Arkivstatistikken og forskningen

Statistikken for 2013

- ▶ «Totalt rapporterer arkivinstusjonane om 25 formaliserte forskningssamarbeid, inkludert 8 utanlandske forskningssamarbeid. Arkivverket og andre statlege arkivinstusjonar står for 15 av desse, medan private arkivinstusjonar står for heile 8 prosjekt, der 6 er samarbeid med utanlandske forskarar. Dei kommunale arkivinstusjonane rapporterer om kun 2 forskningssamarbeid, og er den instusjonstypen der det vert forska minst. Arkivinstusjonane har samla publisert 5 700 artiklar. Det blei totalt gitt ut 140 publikasjonar, av desse var 3 forskningspublikasjonar.»

Arkivstatistikken 2014: Forskning – samlet

«Arkiv-
faglige
årsverk»,
s. 8

Institusjonstype	Årsverk totalt	Arkivfaglige årsverk	Midlertidige årsverk	Stillinger med forskningsrett
Statlige arkivinstitusjoner	426,8	298,1	45,98	76
(Fylkes)kommunale arkivinstitusjoner	264,89	221,33	51,84	27
Andre arkivinstitusjoner	97,98*	23	28,92	26
Museer		45,2	11,88	
Folke- og fagbibliotek		34,85	4,7	
SUM		622,48	143,32	129

*Stiftelsen Akershusmuseet inngår her med 64 årsverk, bare 2 av disse er arkivfaglige stillinger

Samlet kommer det fram 622 arkivfaglige årsverk - Arkivverket er suverent størst. Samlet har de kommunale institusjonene 221 arkivfaglige årsverk. Andre arkivinstitusjoner har 23, museer 45 og bibliotek ca. 35. Det er få stillinger med forskningsrett i de rene arkivinstitusjonene, i alt 129. Igjen har de statlige arkivinstitusjonene flest med 76, de kommunale institusjonene har 27, mens andre arkivinstitusjoner har 26. Tall for museum og bibliotek er ikke hentet inn siden disse har andre slike stillinger.

Institusjonstype	Undervisningsopplegg	Publikasjoner utgitt av institusjonen	Antall artikler	Fagfelleverderte artikler	Forsknings-samarbeid	Forsknings-Samarbeid, utenlandsk
Statlige arkivinstitusjoner	88	20	52	1	8	2
(Fylkes)kommunale arkivinstitusjoner	30	13	208	1	3	0
Andre arkivinstitusjoner	73	170	195	9	11	5
sum	191	203	455	11	22	7

Det er produsert 191 undervisningsopplegg og institusjonene har utgitt 203 publikasjoner. Av i alt 455 oppgitt artikler er 11 fagfelleverderte. Det oppgis 22 forskningssamarbeid og 7 utenlandske forskningssamarbeid.

«Formidling
og
forskning»,
s. 12

Arkivstatistikken 2014: Forskning – pr. enhet

13

Institusjon	«Publikasjoner» - fagfelle-vurdert	Forsknings-samarbeid	Forsknings-samarbeid utland
Aust-Agder Museum og arkiv		1	
Oslo byarkiv		2	
Vestfoldarkivet	1		
Nasjonalbibl.			
ARBARK	1	3	1
Misjonssambandet	0	1	1
Oppl.arkivet Maihaugen	2	2	1
Stiftelsen f. folkemusikk og folkedans	4	3	2
Vik Lokalhistorisk arkiv	2	2	0

AVs institusjoner i forskningsstatistikken for arkiv

Institusjon	Fagfelle-vurderte publikasjoner	Forsknings-samarbeid	Forskn. sam. utland
SAMISK	0	2	0
SA-H			1
SA-TO	1	1	1
SA-T		2	
Resten			

Større prosjekter og programmer

finansiert av Norges forskningsråd og Norsk kulturråd –
sektor- og sektorovergripende

FOMA: Forskning om museer og arkiv, Kulturrådets og ABM-u's program (2010-2012)

- ▶ *Mål:* Styrke den humanistiske og samfunnsvitenskapelige forskningen ved museer og arkiv og å bidra til å etablere institusjonene som aktører på den nasjonale og internasjonale forskningsarena
- ▶ *Bakgrunnsnotat:* Sentralt kulturpolitisk mål at museer og arkiv skal være aktuelle og kritiske forskningsbaserte samfunnsinstitusjoner.
- ▶ Allment inntrykk ved starten: Var designet mer for museum enn arkiv

Arkivprosjektene i FOMA

- Medvite val og tilfeldige handlingar
 - Utgangspunktet er at museum og arkiv er ikkje objektive og verdinøytrale institusjonar. Både innsamling, forvaltning og formidling er basert på eit sett verdier,
- Majoritets- og minoritetsperspektivet i arkivbevaring

TABELL 3.1 PROSJEKTER SOM BLE TILDELT FORSKNINGSMIDLER I 2010

INSTITUSJON	FYLKE	PROSJEKTITTEL	VEDTAK
Hedmark fylkesmuseum AS	Hedmark	Virkningsfulle tekstiler fra 1700-tallet – engelsk kulturproduksjon for norsk smak	250 000
Oslø kommune Kulturstaten – Byarkivet	Oslø	Majoritets- og minoritetsperspektiv i arkivbevaring	160 000
Museene i Sør-Trøndelag	Sør-Trøndelag	Dialogisk museumarbeid	300 000
Henie Onstad Kunstsenter	Akershus	Henie Onstad Kunstsenters Fluxus-arkiv	300 000
Norsk Teknisk Museum	Oslø	Performativ representasjon – innkvarningen av museet i ulike sosiale og kulturelle rom	550 000
Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane*	Sogn og Fjordane	Medvite val eller tilfeldige handlinger?	335 000
Dalens Folkemuseum	Rogaland	Tingenes tilstedeværelse – en utforskning av Dalens Folkemuseums gjørestandsamlinger	280 000
Oslø Museum	Oslø	Fra byhistorisk reitstakabinett til fagsette kulturhistoriske tabeller	240 000
Verdensarvsenter for bergkunst – Alta Museum	Finmark	Vi og de andre i museumformidling	348 000
Museum Stevanger	Rogaland	Museer og barn – en analyse av barnet i kulturhistoriske utstillinger	160 000
Norsk Maritimt Museum	Oslø	Dialog og interaksjon ved tre utstillinger	350 000

* Dette var et samarbeidsprosjekt med De Høibergske Samlinger – Sogn Folkemuseum.

Evalueringen av FOMA

- Evaluering i regi av Arbeidsforskningsinstituttet. Konklusjoner:
- «Prosjektene ser ut til å ha hatt en viss ringvirkning innad i institusjonene. I et par tilfeller har de bidratt til at en forskningsplan er kommet på plass ... »
- Selv om FOMA inkluderte både museer og arkiv, kom arkivene først aktivt med i programmets siste fase. Museene var i flertall og har preget programmet mer enn arkivene har gjort...
- Anbefaler derfor at arkivinstitusjonene får spesiell oppmerksomhet i Kulturrådets videre arbeid med å utvikle forskningen i virksomhetene.»
- «Forskningen ved museene og arkivene må bli selv bærende på sikt, i den forstand at det ikke lenger skal behøves spesielle programmer for å stimulere forskningen som sådan. ... forutsetninger som må være til stede, er knyttet til at det må finnes et miljø for forskning, noe som igjen er knyttet til organisering, kompetanse, herunder rekruttering og merittering, og finansiering.»
- Forskerne bør ha forskningskompetanse, noe som i dagens situasjon minst betyr doktorgradskompetanse eller tilsvarende.
- Det må finnes midler til forskning. Skal man kunne vedlikeholde et forskningsmiljø over tid, er det som nevnt vanskelig kun å basere seg på eksterne midler. Det betyr at det må finnes budsjettmessig dekning for at lønnsmidlene også dekker forskningsarbeidet.

SAMKUL (2011-2020)

Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger

- ▶ Lansert i Forskningsrådets hovedstrategi 2009-12 som et kommende hovedinnsatsområde for norsk forskning,
- ▶ Midtveisevalueringen av Forskningsrådets Store programmer i 2009 dokumenterte et "underforbruk av samfunnsvitenskapelig og – særlig – humanistisk forskning. Nyere porteføljestudier viser at dette
- ▶ Begrunnet i behovet for å utfylle de mer instrumentelt orienterte innsatsområdene med humanistisk og samfunnsvitenskapelig kunnskap.
- ▶ Er nå halvveis i program-perioden
- ▶ Nytt programstyre vil prioritere forskning som studerer historiske, etiske, normative, språklige, kommunikative, religiøse og estetiske dimensjoner ved dagens samfunn og forutsetninger for samfunnsutviklingen, særlig på områder knyttet til menneske og natur, teknologi og materielle omgivelser, og kunnskap, velferd og økonomi. Dette er områder der spesielt humanistiske forskere – i nye konstellasjoner – kan utvide vår forståelse av samfunnsutviklingen, og dermed også grunnlaget for å handle i verden.

SAMKUL og arkivforskningen snakker ikke godt sammen, eller?

- ▶ «Mange norske forskningsmiljøer bør kunne hevde seg på SAMKUL-feltet, både på universitetene, høyskolene og i instituttsektoren».
- ▶ Kun ti prosent av alle søknader om forskningsmidler i forrige periode ble innvilget, og selv blant de som de internasjonale ekspertpanelene ga topp faglig vurdering (karakterene 6 og 7), ble ikke mer enn fire av ti gitt støtte
- ▶ Mål: bidra til at særlig humanistiske forskere tar i bruk sine forskningsperspektiver utenfor fagenes tradisjonelle gjenstandsområder;
 - ▶ støtte forskning som er internasjonalt orientert og som har utstrakt internasjonalt forskningssamarbeid
 - ▶ støtte solide fagmiljøer ved å tildele forskningsmidler til godt integrerte forskningsprosjekter med klart definert forskningsledelse og som har fornyende teoretiske og metodiske perspektiver og som gjerne er fler- og tverrfaglige
 - ▶ styrke humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver i nasjonalt prioriterte innsatsområder for forskning
- ▶ 2016: 127 søknader innkommet til en pott på 100 mill. skal prioriteres. Man ser for seg at ca. 10 søknader innvilges.

KULMEDIA (2014-2018)

- Mål: Bidra til økt kunnskap om **kulturlivets og medienes samfunnsrolle**
- «De komplekse spørsmålene i programmet innbyr til tverrfaglige prosjekter.» I tillegg til de fagene som tradisjonelt studerer kultur og medier vil det være behov for økonomisk, juridisk og gjerne teknologisk kompetanse i forskningsprosjektene.
- Programledelsen: Vi ser for oss noen få store, tverr- eller flerfaglige prosjekter – gjerne der forskere fra ulike forskningsinstitusjoner samarbeider.
- Midlene i den første utlysningen i KULMEDIA ga rom for tre til fem prosjekter.
- 19 søknader innkom på i alt 259 mill. kroner.
- 3 søknader ble godkjent med budsjett på 44 mill.
- Arkivverket deltok i to søknader ved fristen februar 2015, begge som støtte til deler av forskningsprosjekter i større allianser

KULMEDIA (2014-2018)

22

➤ 1) Archives and user focus: digital impact

- Eierskap: Universitetet i Tromsø
- Omhandlet arkivdepotenes arbeid for å nå ut til nye brukergrupper.
- Bygde bl.a. på boken *Formidling for framtida : tanker om arkiv* av Hilde Lange og Ulrike Springer 2013
- *How to reach out for new audiences to “discover” different kinds of materials kept in the archives? Will digitization, and especially the growing use of social media contribute to more enlightenment and democracy? And how could ABM-institutions cooperate in their activities?*
- Fikk ikke støtte

➤ 2) Cultural Heritage Mediascapes: Innovation in knowledge and communication practices. 3 delprosjekter. Eierskap til det hele: Universitetet i Oslo.:

- Delprosjekt: Nasjonalmuseet: **Communicating Norwegian Architecture through born-digital material**
- Mål: Fremskaffe kunnskap om hvordan dagens arkitektkontorer arbeider, hvordan de kommuniserer med byggherre/bruker og hvordan vi som museum kan formidle både arbeidsprosess, konsepter og ideer til publikum.
- Fikk støtte, oppstart 2016.

Andre NFR-program

FRIHUMSAM - Fri prosjektstøtte til humanistiske fag

- DOKAM2013 - årlige konferansen til Dokument Akademiet, et internasjonalt nettverk for forskere fra forskjellige praksisfelt innenfor områder som alle er interessert i dokumentkonseptet, til Universitetet i Tromsø i 2013
 - Noen temaer: «Preservation and digitization of documents», og "Where is the document ? A historic perspective on the media of the documents»

Offentlig sektor phd

- **Kulturinstitusjonenes samfunnsrolle med vekt på inkludering og medvirkning – Norsk Kulturråd**
 - Fokus på arbeidet for å styrke medvirkningspraksisen i norske muser og arkiv
- **Minoritetspolitiske dokumentasjonsstrategier i regionalforvaltningen i Nordområdet på 1700-tallet – Statsarkivet i Tromsø**
 - komparativt søkelys på dokumentasjonsstrategiene i forhold til språk og etnisitet i Nordområdet på 1700-tallet, og hvordan disse kommer til syne i arkivdanningen.

Archive in Motion (2011-2014)

- ▶ Finansiert innenfor FRIHUMSAM-programmet og av Nasjonalbiblioteket.
 - ▶ Samarbeid mellom Nasjonalbiblioteket, Institutt for filosofi, ide- og kunsthistorie og klassiske språk (IFIKK) ved UiO, Institutt for medier og kommunikasjon (IMK) ved UiO og Filmvetenskapliga institutionen ved Stockholms universitet.
- ▶ «...en rekke nye private og offentlige arkiveringsformer...utfordrer tradisjonelle begreper om arkivdokumentets varighet og stabilitet. Dette åpner for en rekke nye spørsmål om hva det vil si å lagre informasjon for fremtidig bruk.»
- ▶ Undersøkte hvordan arkivbegreper og arkiveringspraksiser forandres under påtrykk fra de dramatiske endringene i skrift- og lagringsteknologier det siste århundret, og særlig etter innføringen av digitale teknologier.
- ▶ Kombinerte tre forskningsperspektiv: 1) "social memory studies", 2) mediearkeologi, og 3) medieestetikk.

Sektorspesifikk forskning

Avsluttede arbeid innenfor Arkivverkets ordning med selvvalgte prosjekter

- Gunnar Pettersen (Riksarkivet): Bidrag med et bokkapittel *From Parchment Books to Fragments ...* og ferdigstilt sitt «magnus opus» *Priser og verdigforhold i Norge ca. 1280-1500*
- Tor Weidling (Riksarkivet): (Et av prosjektene) flere artikler
- Tine Berg Floater (Riksarkivet): Arkivverkets innsynspraksis
- Roger Tronstad (Statsarkivet i Kristiansand): *Jødene på Agder* - bok
- Børge Strand (Tidl. Statsarkivet på Hamar, nå IKA Øst): Disputerte på *Digital Archives in Historical Research* for dr.philos-grdaen ved NTNU desember 2014.

«Arkivbeskrivelse i Norge»

- Større prosjekt med utgangspunkt i statsarkiv-aksen Stavanger-Bergen-Trondheim
- Hovedprosjekt: Norske arkivbeskrivelser 1817-2003
 - «Arkivbeskrivelse» forholdsvis ny term i norsk arkivvitenskapelig ordbruk
- Genererer også avgrensede studier, har alliansebygging utover Arkivverket og Norge
- Torkel Thime – spesialstudie: Arkiv og arkivbeskrivelse i Norge fra 1500-tallet til 1817.
- Ine Fintland – spesialstudie: Arkivbeskrivelse som paratekst – arkivaren som forteller; gjennom arkivarens egen seleksjon og forfatterskap treffes valg om hvilke budskap som skal fremmes

Digitalisering – og digitalisering for kassasjon

Problemstillinger

Arkivfaglig og juridisk

Hvordan påvirker digitalisering arkivdokumentenes grunnleggende egenskaper og deres verdi som informasjon og dokumentasjon om samfunnet?

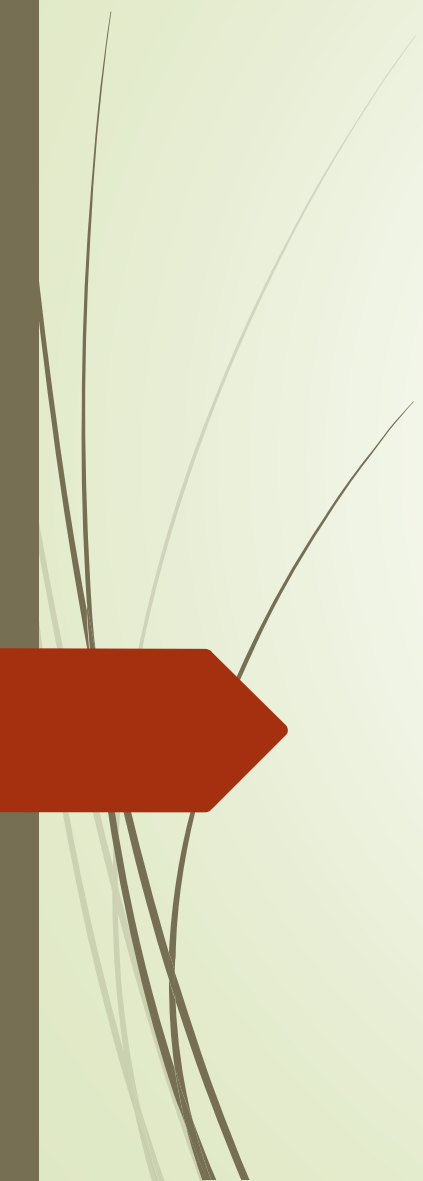
I hvilken grad og eventuelt hvordan reduseres andre sider ved arkivdokumentenes bevaringsverdi?

Økonomisk

Hvilke kostnader og gevinster medfører digitalisering for kassasjon, og hvordan står gevinstene seg i forhold til kostnadene?

Nytt felt i arkivvitenskapen

- I arkivteoretisk litteratur er det flere måter å forstå eller forklare det produktet som kommer ut av digitaliseringsprosessen – kopi eller et nytt dokument
- Temaet «Digitalisering for kassasjon» er nytt og lite problematisert i faglitteraturen, og foreløpig finnes ingen anerkjente teoretisk-praktiske detaljstudier som integrerer et fullt digitalisering for kassasjonsforløp med arkivteori og økonomi og kunnskap om kvalitet og senere arkivbruk
- Internasjonalt er det uenighet om «Digitalisering for kassasjon» er noe arkivdepoter bør befatte seg med
- Ingen enhetlige konklusjoner med hensyn til økonomien i slike prosjekter

Oppsummering – status

Oppsummeringer - status

Nasjonale rammer

- Økt oppmerksomhet om behovet for forskning i kultursektoren og i arkiv de siste 5-6 årene
- Forskningspolitikken for arkiv: Lite endring. (Men håp om at FFs program og arbeid mot politikere og embetsverk skal gi frukter)
- Sektorens forskere har vanskelig for å nyttiggjøre seg de store forskningsprogrammene for norsk humaniora og samfunnsvitenskap
- Og vi savner fortsatt CRISTin...

Forskningens innhold

- Nye perspektiver anvendes på institusjonenes og arkivarenes rolle – fra voktere til premissleverandører